

SCOLA ROMANA.

FÓIA PEDAGOGICA PENTRU INAINTAREA CAUSEI SCOLARE LA ROMANI.

Edata si redactata

cu concursulu Domniloru: Dr. **A. P. Alexi**, prof. gimn. in Naseudu, **V. Gr. Borgovauu**, prof. prep. in Gherl'a, Dr. **D. Barcianu**, prof. semin. in Sibiu, **T. Ceontea**, prof. prep. in Aradu, Dr. **A. Gran'a**, prof. de teol. in Blasiu, **I. Lazariciu**, prof. prep. in Dev'a, **Gr. Pletosu**, prof. si catich. g. o. la gimn. din Naseudu, Dr. **P. Tanco**, directoru gimn. in Naseudu s. a. m. m.

Max. Popu,
prof. gimn. in Naseudu.

de

Vasile Petri,
prof. preparandialu em.

Apare in tóta Marti'a si costa pe 1 anu
4 fl., pe $\frac{1}{2}$ 2 fl. Prenumeratiunile sunt
a se adresá la redactiune in Naseudu
(Nassod, Transilvani'a).

Naseudu, 15-a Aprile 1880.

Pentru inserate se respunde de siru 5 cr.
si tax'a timbrului câte 30 cr. de fie care
publicatiune. Scrisori netrancate nu se
primescu, anonime nu se considera.

Educatiunea femeii.

Este unu adevera constatatu ca, dela Pestalozzi incóce, sciintiele pedagogice, adoptandu principiele de educatiune si instructiune ale acestui barbatu zelosu si iubitoriu de omenime, au facutu unu progresu considerabilu. Afara de scól'a poporala, de gimnasiu si universitate, cari tóte pregatescu gradatu pentru carierele mai inalte ale vietii, mai avemu astadi o multime de scóle, asia numite speciale, pentru cariere anumite din viéti'a sociala; inse esceptiune facendu dela scól'a poporala, alte institute mai inalte abia se ocupa cu educatiunea femeii in generalu. din causa mai virtosu, ca cestiunea emanciparii femeiloru, dela carea depinde si educatiunea loru pentru deosebitele cariere sociale, inea nu este deslegata. Datin'a eredita dela strabuni, de a nu se concede femeii drepturi pe terenulu activitatii publice, ci a o tiné intru tóte sub tutel'a barbatului, avendu a fi activa si a se folosi de drepturi numai in cerculu mai restrinsu alu familiei, acésta datina chiar si in seclulu presinte alu luminei se vede a fi mai tare decâtu principiulu libertatii, ce se deduce din filosofi'a naturei omenesci. Numai cu greu strabatu femeile pe unele cariere ale vietii publice, dar nu pe tóte. Mai aprópe fiindu educatiunea publica de cea familiara, acolo se concede si femeiloru intrare si aplicare, si din partea staturiloru chiar. Cestiu-

nea emanciparii femeiloru este la ordinea dilei. discussiunea curge, ba societatea omenésca a si inceputu a face cu femeile expermente pe terenulu praxei publice; prin urmare societatea este in ajunulu unei reforme afundu taiatóre. Dela rezultatele activitatii femeiloru pe terenulu publicu va depinde si sentinti'a finala in cestiunea emanciparii loru.

Scopulu acestui tractatu inse nu este de a pledá pentru séu contra emanciparii femeiloru. ci basatu pe starea loru sociala de astadi, voui numai a aratá, cum educatiunea femeii corespunde mai bine misiunei femeiesci, si acésta o facu punendu in vederea lectoriloru dela „Scól'a Româna“ principiele privitóre la misiunea femeii, asia precum le-a desvoltatu d-siór'a Antonia Gerando, proprietarea unui institutu de fete din Budapest'a. Dens'a a publicatu o carticea numita: „Nötan. vagy az asszonyi hivatás tudomány“, pe romanesce o asi numí: Gineologia, séu invetiatura despre misiunea femeii. Carticea e'a este tiparita la J. Stein in Clusiu, 1880, formatu 16^o, pag. 120, pretiulu 30 (?) cr.

Opsiorulu incede prin o precuventare scurta, in carea autórea dice; „M'am nevoitu a asiedia opulu pe basa sciintifica, neresturnabila, cá se multiamescu pre tóte nationalitatile si confesiunile. Credintiele suprasensuale potu fi deosibite, moral'a este un'a, generala pentru tóta omenimea.

Natiunea numai atunci este puternica, candu-si tiulu moralu unesce pre toti fii ei.“ Dup'acést'a urméza introductiunea, in carea se espune necesitatea invetiaturei despre misiunea femeii, deducendu-se acést'a din influinti'a, ce femeia o eser-cita in familia façia de barbatu si de copii. Autórea dice, ca totu reulu, tóte gresielele provinu din ignorantia; jun'a féta se nu se transmite in lumea plina de aplecari rele, inainte de a-si cuno-sce deplinu misiunea sa. Opsiorulu se imparte apoi in 12 sectiuni, cari tractéza pe rendu urmatórele:

Sectiunea I: despre misiunea femeii. Legea fundamentala a universului fiindu perfectiunea, acesteia este supusu si omulu. Cá fiintia conscia de sine, omulu are notiune despre ade- verulu, frumosulu si bunulu moralu; elu trebuie deci se tinda la perfectiunea morala, prin des- voltarea facultatiloru sale trupesci si sufletesci. — De óra ce inse omulu este creatu pentru so- cietate si ar perí fora de ajutoriulu de-aprópelui, de aceea trebuie se ne folosimu de labórea con- timporaniloru si a predecesoriloru nostri si — cá membri ai societatii — se ne nevoímu si noi, la rondulu nostru, a fi de folosu societatii; de aici urméza adou'a lege: „Se lucràm pentru altii!“ Prin labóre si perfectionare se sporesce sum'a bunuriloru pe pamentu, acést'a este misiunea a tóta fiinti'a omenésca. Mijloculu celu mai puter- nicu alu inaintarii, alu imblandirii moravuriloru, in generalu alu civilizatiunii, este amórea, càci ea constitué famili'a, carea este bas'a civilizatiunii. Femeia este creata pentru amóre si sacrificare de sine, — de aici puterea ei asupra civilizatiunii. Déca femeia este culta, este si societatea; déca femeia este ignoranta, este si societatea. Deci este indispensabilu a lucrá neintreruptu la per- fectiunea femeii, misiunea ei fiindu sublima si seriósa.

Sectiunea II: despre moravuri. In natura domnescu legi, caror'a este supusu si omulu. De óra ce elu póte aflá aceste legi prin intielepçiu- nea sa, trebuie se le si urmeze: acést'a este da- torinti'a lui. Descoperindu legile naturei, desco- perimu adeverulu; urmarea lui este virtutea. Cel- ce-si implinesce datorintiele, dobandesce drepturi. Gineologi'a tractéza despre drepturile si datorin- tiele femeii, cari tóte se reducu la o singura

virtute: cá femeia, in tóte relatiunile vietii sale, se promoveze binele pe pamentu. Se impartu a- poi datorintiele femeii in datorintie proprie, ade- ca façia de noi insine (femei) si façia de fami- lia, in datorintie catra patria, catra semenii no- stri si catra natura.

In sectiunea a III-a, autórea vorbesce des- pre datorintiele femeiloru catra sine in sasi, datorintie pre cari le afla esprese in legile naturei, carora sunt supusi si ómenii, cá si alte fiintie de pe pamentu. Perfectiunea pro- pria cere se ne onoram pre noi insine si in noi se onoram demnitatea omenésca, carea consista intru superioritatea nóstra façia cu animalele. Acésta superioritate este perfectiu- nea morala, carea se sustine si se promovéza prin activitate continua. Lenea causéza degenera- re si decadintia. Deci se ne nevoimu a ne des- voltá spiritulu si a ne cultivá inim'a, cá se iu- bimu binele, se ne otielimu caracterulu, cá se facemu ce este bine. Prin moderatiune intru gu- starea bunuriloru si placheriloru sensuale, omulu se radica preste animalitate. Deci: feresce-te (fe- meia) de mânia; stapanesce-te pre tine; lupta contra patimeloru; fi tare cu spiritulu pentru a puté suportá plagile fisice si spirituale; fi des- cépta si nu te lasá a fi rapita de valurile lumii; iubesce adeverulu si dreptatea; fi pastratóre, cá se sci conduce economi'a casei in proportiune cu venitele tale; despretiuiestesce distinctiunile este- riore si false, si nu te inchiná aparintiei! —

In sectiunea urmatóre (IV), autórea indénna la cultivarea continua a facultatii cugetatóre, cu ajutoriulu careia se afla adeverulu, frumosulu si bunulu. Pre acestea trebue se le iubimu, pentru a ne nobilitá inim'a. Se ne ferimu inimele de influentie stricacióse. Referintiele facultatiloru si ale nesuintieloru catra voia forméza caracterulu omului. — Desvoltarea fisica se mérga paralelu cu cea spirituala. Pentru sanetate este indispen- sabila curatiuni'a, dedarea la o dieta regulata si miscarea. Modesti'a si labórea sporesce valórea femeii.

Sectiunea V tractéza despre fericirea femeii. Autórea dice, ca tóta fiinti'a via tinde spre fericire; omulu inse nu póte gustá deplina feri- cire pe pamentu, fiindu debilu si peccatosu. Sufe- rintiele provinu din 3 sorginti: 1. din propriile

nóstre gresiele, pre cari inse le observamu mai usioru la altii, decâtu la noi insine; 2. din gresielele altora; 3. dela impregiurari. Contra suferintieloru provenitóre din gresielele proprie se ne armamu cu luminarea mintii, cu cultura si labóre, care scapa pre femeia de uritu si-i procura multiamire; ér fačia de gresielele altora se recomanda indulgintia si cultura, ceea ce nobilitéza impregiurimea. Fapt'a buna fačia de omenimea suferinda cere de multe ori sacrificarea de sine. Fondulu bunuriloru ideali se se inmultiésc prin cetirea de carti bune: ideile dau putere in luptele din viétia. Reu a facutu lumea eschidiendu femeile dela cultura. Implinirea datorintieloru cere passiunea; passiunea este unu focu divin, candu se dirige spre bine. Suferintiele de-aprópelui se usioréza prin svatu si invetiatura, prin stirpirea superstitiuniloru. — Fericirea suprema este inse sacrificarea de sine pentru scopuri afara de noi, pentru familia si statu.

(Va urmá).

Curagiulu

cá elementu specificu alu educatiunei.

Curagiulu intaresce si pre celu mai slabu si ajuta si pre celu fora norocu.

(Fine.)

Amu disu mai susu, cum-ca desvoltarea si cultivarea curagiului moralu are se mérga mâna in mâna cu curagiulu spiritualu si fisicu.

Sub curagiu spiritualu se intielege deplin'a libertate a activitatii spirituale, adeca cugetarea libera nepreocupata. Omulu numai prin cugetare libera póte deveni liberu si numai prin acést'a póte veni in positia de a pretiuí adeverat'a libertate si independintia morala si personala. Copilului dela natura i este nascuta curiositatea. La totu pasiulu si minutulu pune inrebari, doresce a cunósce lucrurile necunoscutu. Tare reu facu acei institutori, cari in locu se satisfaca intrebariloru puse in unu modu multiamitoriu, le interdicu de a pune intrebari sub pretestulu, cum-ca densulu are se asculte neconditionatu ceea ce li-se spune, si acele se le invetie, firesce crediendu-le de sânte. Tare reu si contra ratiuniloru pedagogice lucra si acei institutori, cari se supera, ma pedepsescu ori ce incercare de escusa séu de aperiare a drepturiloru, ce elevulu

crede cá le are. Blandeti'a, moderatiunea si tactulu bunu sunt si aci conditiile cele de antâiu. Intrebarile, ce i se punu, are se le respunda cu bucuria, ma se-i indemne insusi la aceste, se le arate folósele, ce urméza de aci. Si déca unu elevu cutéza a-si aperiá dreptulu, ce densulu crede ca-lu are dupa conceptele sale, institutorelui nu-i este permis a se superá de acést'a séu a o considerá de unu afrontu si cá pre atare a-lu pedepsí aspru, pentru-ca prin aceste se tempesce simtiulu de aperiare, si chiar' dupa ce a devenitu omu de sine, inca-i lipsesce curagiulu pentru a-si aperiá drepturile sale, de cari are lipsa de atâte ori in viétia. Institutorele are se capaciteze pre invetiacelu, cum-ca n'are dreptate si se-lu indrume cu bun'a a judecá lucrulu altecum, din alte vederi, se-i deschida ochii prin esemple, se-i câscige concepte adeverate despre dreptulu ce-lu sustiene, si astfelu are a-lu convinge cu bunavointia si moderatiune. Ér' decum-va invetiacelulu aperi in adeveru unu dreptu alu seu, institutorele are se-lu recunósca cu bucuria si numai decâtu, se se ferésc cá de focu a negá séu combate dreptulu vre unu elevu, cáci facendu acést'a, 'si perde autoritatea de omu dreptu, ceea ce este pétr'a fundamentala in educatiune, ér' elevulu de aci incolo nu mai are curagiu de a-si aperiá dreptulu nici la alte ocazioni, si asiá acestu nobilu simtu in locu de a se cultivá, se inadusiesce de totu. Mi-se va dice, cá sunt si de acei elevi, cari dela natura sunt ergoterici, adeca voiescu totu déun'a a avé si a remané in dreptu. Acestu capriciu se póte combate cu mijlóce pedagogice. Are a i se aretá, cá acést'a este unu vitiu, este unu reu, de care trebuie se se desvetie, are se se combata prin esemple si altele. In primele fase de desvoltare, aceste dispositii usioru se potu indreptá, fora a supprime de totu simtiulu de a-si aperiá dreptulu si atunci, cându 'lu are, ceea ce ar' produce unu efectu daunosu pentru tóta viéti'a, pentru-ca unu atare individu nu va avé nici odata destula resolutia, destulu curagiu si taria de a-si aperiá drepturile si victiunile sale.

In fine se mai vorbimu puçina si despre curagiulu fisicu. Curagiulu fisicu este conditionatu dela celu moralu si spiritualu, chiar' asiá dupa cum este sciutu, ca corpulu este bas'a

sufletului și a intelectului. „Mens sana in corpore sano“ diceau cu mare dreptate cei vechi. De aceea amu disu, că aceste au se se desvólte și cultiveze paralelu, deodată. Inse la dezvoltarea curagiului fizicu prim'a lipsa este unu corpu sanetosu, cu putere, cu vigóre și cu agilitate, pe cari proprietati se baséza simtiulu de sine naturalu, carele este bas'a curagiului. Tóte aceste proprietati fizice ale corpului inse se potu câșcigá numai prin exercitii gimnastice. De aici se esplica, pentru ce pedagogi'a, cá si antropologi'a, pune atâ'ta pondu pre gimnastica, cá pre unulu din cele mai insemnate studii, ce sunt a se introduce și a se propune in fia care scóla, fia de baieti, fia de baiete. Elinii cei vechi au avutu multa ratiune, cându au introdusu gimnastic'a cá o conditiune la dezvoltarea tinerimeii, pentru-ca prin gimnastica se intarescu muschii și nervii, corpu capeta vioiciune, gratia și agilitate in tóte miscarile sale. Prin exercitii de gimnastica miscarile devinu mai secure și cutezátore, copilulu incepe a-si capetá incredere in puterile sale, fora de care incredere nu póte întreprinde nemica. Inse gimnastic'a in intielesu strinsu nu este de ajunsu, pentru-cá se se cultiveze in copilu deodată și presentia de spiritu, fora de care curagiulu nu are intielesu. De aceea din exercitiile de gimnastica se se aléga cu deosebire acelea, cari sunt impreunate cu teme, la ale caroru rerolvire scolarii au se fia indrumati și pregatiti și pentru casuri, ce nu se potu prevedé și cari potu se fia fora rezultatulu doritu.

Astfelu la gimnastic'a din scóla se voru alege cu deosebire figuri impreunate cu jocuri, in care elevii se impartiescu in 2 partide contrare. Afora de jocurile de gimnastica sunt bune jocurile precum: de-a mincea, de-a lergatulu pe întreeute, innotulu s. a. Mai multu decâtu tóte inse sunt a se recomandá exercitiile și jocurile militare, la cari copilulu are o deosebita aplecare dela natura și la cari copilulu se invétia la atentiune, la ordine și la curagiulu militariu. Reu facu acei institutori, cari interdica și pedepsescu joculu de a mincea, de-a imbrujitulu, datulu pre ghiatia și altele asemene, cari tóte nu potu decâtu se dée ocașiune baieților, cá se-si desvólte și se-si probeze curagiulu fizicu. Nu este bine a interdica astfelu de jo-

curi, din contra este datorintia nóstra a le conduce, a face pre copii atenti numai la acele rele, ce s'aru nasce din neatentiunea séu neprecautiunea lor. Astfelu desvoltându-se și cultivându-se curagiulu in copilu, dênsulu devine barbatu întregu, ce scie a dá peptu cu tóte luptele vietiei, 'lu face se întreprinda ori ce lucruri, dintre cari multe i succedu fericitu.

Lumea dice in acestu casu, cum-ca cutare omu are norocu, ér' noi dicemu, cá curagiulu i-a adusu noroculu. Chiar' si celu slabu, avendu curagiulu, invinge multe necasuri, pentru-ca curagiulu imprumuta putere, 'lu face victoriosu, 'lu face tare și folositoriu societatii omenesci.

Dr. A. P. Alessi.

Instructiunea din istori'a naturala in scóla poporala.

(Urmare).

Aici invetiatorulu consciu de chiamarea sa devine unu mentoru alu poporului, alu neamului seu, care, charu Domnului! pâna acuma tine tare la religiunea parintiloru; dar' mai multu devine unu mentoru alu societatii omenesci, care nu póte esistá fora religiune.

Cându dicemu acestea, suntemu departe de a pretinde dela invetiatori se între in polemii cu naturalistii. Din contra sustinemu, ca asia ceva nu in scólele poporale, dar' nici in cele medie nu are locu, ma nici nu ne putemu imaginá, ce educatiune póte capetá tinerimea in o scóla, unde se intempla asia ceva. Ce va cugetá óre tinerimea, candu d.e. in o óra va prelege catechetulu, și indată dupa aceea va veni naturalistulu și va combate ceea ce a afirmatu celu de antaiu, séu viceversa?

Totu ce prefindemu dela invetiatoriu in acésta privintia este, cá itroducendu pre invetiacei in templulu minunatu alu naturei, se-i invetie a cunósce pre Dumnedicu din lucrurile sale. Si acésta se póte face cu succesu mai mare, decâtu prin memorisarea unoru responsuri din catechismu, fora de nici unu intielesu.

c) In fine cunoscienti'a naturei contribue la dezvoltarea caracterului și cultur'a inimii. Cine cêrca recreare, man-

gaiere sufletésca scú inaltiarca inocenta a inimei la Dumnedieu, ésa afara si in comunicatiune cu natur'a o va affá. Invetiatoriulu espusu la tóte neplacerile si neajunsurile, ce se potu numai cugetá, esindu afara, va affá mangaiere pentru sine, ér' pentru invetiacei ocasiune de a influintiá asupra inimei loru.

2. Observari metodice.

Dupa ce amu vediutu in cele precedenti importantia si folosulu sciintieloru naturali cá obiectu de invetiamentu in scól'a poporala, vomu face unele observari fačia de tractarea acestui obiectu.

Se scie cá istori'a naturala in anulu primu si alu doilea de scóla are se se restringa la invetiamentulu intuitivu si numai in anulu alu treilea si alu patrulea seau in clas'a a trei'a si a patr'a si unde sunt mai multe clasi si in cele urmatorie e a se tractá cá obiectu de sene statoriu.

Aici cá si la ori care altu obiectu vine mai antáiu intrebarea ce? si a dou'a cum se se propuna?

Marturisimu din capulu locului cá in tóta tractarea nóstra avemu inaintea ochiloru o scóla bene organisata, din patru clasi cu patru invetiatori si o frecuentare regulata, fora care totulu devine ilusoriu.

Ni se va obiectiuná si cu totu dreptulu: Dar' ce se se faca unu invetiatoriu, care dupa organisatiunea de astadi inca trebue se aiba celu puçinu patru despartieminte, pre cându frecuentarea e pre câtu se póte de neregulata? La cea de antáiu respundemu: Recunóscemu a priori, cá dela unu invetiatoriu — fia acel'a ori câtu de escelente — nu se póte pretinde nici acceptá se faca câtu patru. Incátu inse si dinsulu e astrinsu se se apropia cu despartiemintele sale de cele patru clasi, va se dica in despartiemintulu alu treilea si alu patrulea inca are se tracteze istori'a naturala cá obiectu de sene statoriu, acestea indegetari i voru sierbi de una directiva dupa care se va poté indreptá, ér' din materialulu celu voru insirá va alege atát'a câtu va poté tractá dupa impregiurarile sale avendu totudéun'a in vedere: mai bine puçinu si bine, decâtu multu si reu. La adóu'a respunsulu e tare usioru. In acelu casu a pretinde progresu e

nedreptate si celu mai mare reu ce esista pentru scóle este chiaru neregulat'a cercare a scólei.

Dupa acést'a digresiune se ne întórcemu la obiectu. Pentru cá instructiunea se-si ajunga scopulu este necesitate neaperata cá invetiatoriulu se-si aléga bine materialulu. Acést'a nu e lucru usioru, pentru-ca chiaru déca ar' avé la dispusetiune unu planu de invetiamentu bunu si manuale corespundietórie totusi va senti greutate. Invetiatoriulu nu este iertatu se se tina orbesc de planulu de invetiamentu seau de unu manualu órecare, deórace acele cuprindu numai liniamente generali. Si nici se póte altu-cum fiindu cá planulu de invetiamentu si manualele nu se facu pentru o singura scóla, ci pentru mai multe de es. pentru scólele unei diecese. Dreptu aceea invetiatoriulu, care se afla la inaltimea misiunei sale, va avé in vedere prescriesele planului, inse va scí a-lu aplicá dupa impregiurarile intre cari traiesce si între cari se afla scól'a sa. Astfelu celu ce are de lucru cu prunci de cetatieni va fí cu atentiune mai mare la industria. precându celu ce este aplecatu la o scóla, unde pruncii sunt fii de agricultori, va fí cu atentiune mai mare la agricultura, ér' celu ce traiesce între munti va avé mai multu in vedere crescerea viteloru si silvicultur'a.

Sunt invetiatori si chiaru dintre cei serviti, cari tinu cá ceea ce e prescriisu in planu cauta se tracteze cu ori ce pretiu. Nemicu mai gre-situ decâtu acést'a. Urmarea firésca la o atare procedura este, cá materi'a prescriisa se tractéza de multe ori superficialu. Invetiatoriulu va esperiá adese ori, cá materialulu ce l'a tractatu in unu anu, acelasi materialu nu-lu póte tractá totu in altu anu. Si acést'a din diferite cause: seau cá pruncii sunt mai neregulati in cercarea scólei, cá in altu anu, seau cá cadu mai multe serbatori pre dile de lucru, prin ce se impuçinéza órele de propunere.

La alegerea materialulu invetiatoriulu va procede dela aprópe la departe, dela cunoscutu la necunoscutu. Asiadara la inceputu va tractá câteva din animalile domestice, dupa aceea din celelalte câteva din cele mai cunoscute cum: vrabi'a, siórecele, iepurele, carabusiulu, din fluturi unulu seau doi. Dintre plânte mai antáiu cele ce sierbescu spre nutrementu cum: porum-

bulu (cucuruzulu), grânulu, secar'a, ovesulu, alaculu. Dintre minerale: sarea, alaunulu (pétr'a acra), aurulu, argentulu, aram'a etc.

Materialulu alesu are se formeze cercuri concentrice, cari in fia care cursu respective anu se largescu. De aici urméza cà ar' fi gresita procedur'a cându in o clase s'ar' luá reprezentanti numai din remnulu animaleloru, in alt'a numai din a plânteloru si in alt'a numai din a mineraleloru. Din contra in fiacare anu au se se tracteze reprezentanti din tóte remnele, ér' in clasele urmatórie numerulu acelor'a se inmultiesce.

La alegerea reprezentantiloru are se fie invetiatoriulu cu atentiune, cá se aléga de aceia cari representa mai bene respectiv'a clase, dela cari adeca se se póta face caracteristic'a generale. Va se dica procesulu are se fia sinteticu si nu analiticu. Prin urmare invetiatoriulu va tractá cativa reprezentanti, dupa aceea va face pre prunci atenti la semnele caracteristice ale clasei. Atât'a credemu a fi destulu. Ér' a merge pâna la ordine si specie ar' insemná a face prea multu, cá se remâna prea puçinu ori nemicu. Mai departe se fia cu atentiune in privint'a folosului ori daunei, alegându de aceia reprezentanti cari in acestu respectu sunt mai cunoscuti.

Sciindu ce, trebuie se scimu cum se propunemu? Principiulu supremu didacticu este: „instructiunea se fia intuitiva.“ Alu doilea asemenea acestuia: „instructiunea se fia interesanta.“

Pentru de a satisface cerintiei prime e de lipsa cá obiectele ce se descriu încâtu e cu potintia se le aiba pruncii inaintea ochiloru. Dicemu încâtu e cu potentia pentru-ca nu tóte obiectele se potu pune la privirea prunciloru. Mai bene se póte ajutá invetiatoriulu la botanica, pentru-ca de si scól'a nu posiede colectiuni de plânté — ceea ce altecum n'ar' jacé in regiunea nepotintiei — totusi o multime de plânté se potu aduce in scóla, dela cele mai mari (arbori) se potu aduce ramuri cu flori si fructe séu déca concedu impregiurarile ésa invetiatoriulu cu pruncii afara la padure. Mai mare greutate va intempiná la mineralogia si zoologia, fiindu cà la noi colectiunile de minerale si animale implute preste totu la scólele poporali sunt unu pamentu necunos-

cutu. Intre aceste impregiurari uniculu midilocu de intuițiune mai remânu tabelele pentru istori'a naturala, cari astadi se potu procurá cu pretiuri moderate si n'aru trebui se lipsésca din nici o scóla.

Avendu prunculu obiectulu ce se descrie inainte seau in natura, seau in icóna, invetiatoriulu lu-va conduce se-lu descrie insusi punendu-i firesce intrebari. Prin acést'a se tinu toti pruncii in activitate, precându déca face invetiatoriulu pre predicatoriulu seau pre profesorulu de pre catedr'a universitatiei, pruncii de nu se chiaru jóca, totusi sunt spiritualmente distrasi.

Interesanta va fi instructiunea déca invetiatoriulu fiindu devotatu causei va face comunicările sale cu interesu si a dóu'a déca va comunicá scolariloru câte o istorióra interesanta si placuta seau din cându in cându câte o anecdota ori poesia acomodata. Numai câtu si aici are se se ferésca invetiatoriulu se nu cada dintru unu estremu in altulu, va se dica de multimea istorióreloru se nu mai póta ajunge la tractarea materiei.

Dupa-ce au privitu pruncii obiectulu si l'au descrisu cu ajutoriulu intrebariloru puse, lasa invetiatoriulu se-lu descrie cu cuventele proprie, conducându-i numai se observe ordinea in care s'a descrisu mai inainte. A vorbí despre memorisarea mecanica condemnabila, ce se mai observa inca si astadi ici si cólea, credemu a fi de prisosu. E destulu cà amentimu cumca ici si cólea si astadi mai esista. (Va urmá).

Invetiamentulu intuitivu in scól'a poporala.

De Ioanu Dariu.

Cursulu I.

De óre-ce nu posedemu pana acumu inca nici unu manualu in limb'a nóstra din invetiamentulu intuitivu, dupa care se se póta orientá fratii invetiatori la tractarea lui, de aceea m'am decisu a lucrá doue cursuri intregi din acestu obiectu de invetiamentu si a le publicá in „Scól'a Româna“, déca-mi va permite on. redactiune. Spre scopulu acest'a am studiatu doue dintre cele mai bune si mai sigure isvóre, adeca opulu renunitului pedagogu Denzel, prelucratu de C. Wrage, si alu practicutui invetiatoriu Tr. Harder. In forma me voiu orientá ici colea mai multu dupa Denzel, respective Wrage, ér' in cuprinsu mai multu dupa Harder séu si intorsu, dupa

cum voi crede, ca intr'unu capitulu esceléza unulu mai multu in forma si altulu mai multu in cuprinsu, tinendu insa contu la totu pasulu de necesitatile si impregiurările, in cari traimu noi si sub cari se pôte desvöltá invetiamentulu nostru poporalu.

Inainte inse de a intrá in meritulu lucrului, credu de necesaru a permite o introducere, carea se pôte vedé (cu óre-cari schimbări si prescurtari) si in fruntea carlii dlui Tr Harder.

Déca in timpulu mai nou s'a datu o deosebita atentiune invetiamentulu intuitivu, dice Harder, arata ca s'a recunoscutu totu mai multu si mai multu insemnatatea lui. Si in adeveru, invetiamentulu intuitivu este pentru primul anu de scóla unulu dintre cele mai insemnate obiecte de invetiamentu. Singura calea lui este calea intuitiunei, carea se acomodéza asia de bine cu spiritulu celu fragedu alu copilului, — cale pre care s'au câscigatu si cele lalte cunoscintie, ce le posede copilulu pana la intrarea in scóla si cari aci intogmai i sunt de neaperata lipsa, pentru-ca numai acestea pregatescu instructiunea urmátóre si desvólta puterile, cu cari stau in legatura.

Copilulu, la intrarea sa in scóla, aduce cu sine o suma considerabila de cunoscintie. Din intemplantare inse aceste cunoscintie sunt fórté nechiare, necomplete si neordonate. Acum cerinti'a primei instruirii e, cá se le corecteze, se le intregéscá si se le ordoneze inainte inca de a face unu pasu pozitivu in acestu ramu de invetiamentu. Acést'a servesce mai antáiu, cá copilulu se-si câscige putere spre a-si imbracă cunoscintiele sale in limbagiulu din scóla. Asia dar' o tema a primului invetiamentu trebuie se fie de a exercitá si intári desteritatea copilului in vorbire, pentru-ca numai conversatiunile verbale mijlocescu copilului primele impartasiri ordinate, si totu numai acestea sunt, cari in intregu decursulu timpului de scóla remánu cá celu mai insemnatu si celu mai cultivatoriu mijlocu de invetiamentu. Cum se largesce inse cerculu cunoscintieloru in modulu acést'a, se pôte judecá totu dupa desteritatea, ce vedemu ca copilulu o are in vorbire din di in di.

Acést'a impregiurare ni-a datu ansa, cá se intogmimu prim'a materie din invetiamentulu intuitivu dupa categoriile cugetarii si vorbirii, si insusi invetiamentulu intuitivu se-lu numimu deprinderi memoriali si verbali.*)

Astfelu stá lucrulu cu deprinderile mintii, cari de altmintrelea le putemu numi si deprinderi cugetátóre. Ele au puçinu de a face cu puterile de reprezentatiune sensuala, ele deprindu pre scolariu a judecá, a conchide, a formá noliuni, a compune si rescompune; dar' acestea sunt d'a se luá cu copii de o etate mai desvöltata. Cu tóte acestea totu nu se pôte conchide, ca primul invetiamentu intuitivu nu ia in considerare si facultatea cugetátóre; de óre ce copilulu cum si-a câscigatu o intuitiune noua, la momentu o si supune miculuí seu foru de judecata si cauta: déca vr'unu cuventu e potrivitú séu

nu cu vre-unu altu cuventu din comór'a sa de cuvinte, cauta cu naivitate, déca nou'a intuitiune stá in vre-unu necsu óre-care cu intuitiunile deja câscigate. Acést'a apucatura buna a copilului, de-a cautá totu deuna raportulu intre cunoscintiele vechi si intre cele de nou câscigate, nu trebuie a o neglige invetiatoriulu la nici unu casu, in momentulu cându a espusu copilului ceva nou, cáci acést'a forméza zala, cu care se léga strinsu de olalta cunoscintiele precedente cu cele de façia. Prin acést'a se produce ordine si chiaritate in magazinulu cunoscintieloru si e sperantia sigura, ca acést'a ne va dá pre barbatulu cu cunoscintie sânetóse, chiare, ordinate si sistematate. Acestea inse — in prim'a materie din invetiamentulu intuitivu, abia sunt inceputuri de deprinderi ale mintii, dar' totusi sunt deprinderi, si cá atari trebuiescu observate si aci. Ecsistandu asia dar' inceputurile acestea in invetiamentulu intuitivu, este lucru naturalu, cá si acestea se se ia in legatura cu elu.

Mai cu preferintia are de-a face invetiamentulu intuitivu cu cultivarea facultatii intuitive, care e cea d'antáiu dintre facultatile sufletesci, ce se descépta si e capace de cultura. Totu dela acést'a facultate 'si deriva invetiamentulu intuitivu si numele seu.

Invetiamentulu intuitivu ajunge acestu de aprópe scopu prin aceea, ca espune numai câte unu obiectu singularicu si nu se departéza de elu, pân' ce notele caracteristice ale lui remánu in spiritulu, formându o reprezentatiune. Acést'a se va intémpla numai cându tractarea va fi esacta, interesanta si usióra de intielesu, asia cá copilulu se fie in stare a strabate cu spiritulu seu materialulu ce i-se dá prin intuitiune spre prelucrare, si totu deodata se aiba unu interesu viu pentru elu. Ceea ce tractamu, e séu unu obiectu sensuala d. e. unu animalu, o planta; séu o impregiurare spirituála, d. e. o bucurie mare, unu simtimentu durerosu: asia-daru avemu intuitiuni sensuale si spirituale. Ambele aceste feluri de intuitiuni cadu in sfer'a invetiamentulu intuitivu. Acést'a nu invétiá pre copilu a cunósce numai viéti'a séu lumea din afara, ci 'lu face cunoscutu si cu lumea din launtru, cu impregiurarile din spiritulu seu.

Nu toldéuna invetiamentulu intuitivu aduce obiectele séu fenomenele intuitiunei inaintea simtiuriloru, adesea renouiesce numai reprezentatiunile deja câscigate mai dinainte, spre a le pune in legatura cu cele aretate de nou; adesea necesitéza pre scolariu a vorbi despre lucruri séu impregiurari absente, dara toldéun'a despre acelea, a caroru cunoscintia e decopiata fidelu mai dinainte pe tabel'a reprezentatiuniloru in spiritulu seu. In casulu acést'a inse nu se pune in activitate numai facultatea intuitiva, ci mai cu deosebire si facultatea imaginatóre séu fantasi'a. Asemenea se pune in activitate acést'a facultate, cându i-se dá copilului ocaziune spre a-si representá de nou simtimentele si dispositiunile sale de odinóra.

Precum la ori-ce instruire, asia si la invetiamentulu intuitivu se se ia in considerare de aprópe si deprinderea si cultivarea facultatii conservative si reproductivé, adeca memori'a. Si

*) Asia se numescu la Magiari. Pedagogii germani tinu astadi la numirea „invetiamentulu intuitivu“, mai de multu i diceau „deprinderi in cugetare si vorbire.“ R. S. R.

acestu rezultat se p^ote ajunge prin memorisarea unor poezii si c^ontece mici si usi^ore. S'a satisfacutu si ac^ost'a pretensiune, atunci e pe deplinu desemnata parte a forma la s^u puterea cultivat^ore a acestei instruirii.

Invetiamentulu intuitivu mai are inca si unu altu scopu, pre care inca trebue se-lu pazimu spre a nu-lu scap^o dinaintea ochiloru, adeca scopulu materialu, s^u cum s'ar' mai put^o dice, acela, care imbogatesce cu cunoscintie. Vi^oti'a e scurta si art'a e lunga, timpul de sc^ola e cu multu mai scurtu. Trecerea cea repede a timpulu fa^ocia de terenulu celu estinsu, ce are se-lu percurga invetiatoriulu cu scolarii sei, 'lu silesce se fia cu cea mai mare precautiune in alegerea materii de instruitu. Se nu p^orda timpul cu tractari despre lucruri, pre cari scolarii s^u le cunosc din destulu, s^u ca cunoscint'a loru pentru viitoriu e fora nici unu folosu, s^u in fine ca in vi^oti'a practica se p^ote ajunge din destulu mai t^ordiu.

Cum-ca cu facultatea reprezentativa se cultiva si limb'a, s'a vorbitu deja mai susu. Dar' se nu uitamu inca ceva; adeca pre l^onga cele amintite, se luamu in considerare si partea format^ore de caracteru a invetiamentulu intuitivu, carea inca e de f^orte mare insemnatate.

(Va urm^o).

Din sinulu conferintieloru invetiatoresci.

Anunciul

Despartimentulu filialu alu „Reuniune^o Mariana” Sangiorgiu va tien^o a patr'a adunare conformu decisiunei protocolare din 10 Ianuariu a. c., punctu XVII, in comun'a Siantiu la 10 Maiu 1880 st. n. incedu la 8 ore dimineti'a, dupa urmat^orea

Programa:

1. Membrii in corpore asista la celebrarea cultulu divin.
 2. Presedintele deschide adunarea, apoi se voru alege diferitele comisuni.
 3. Se va cel^o raportulu comisunei critisat^ore dela adunarea din 10 Ianuariu a. c.
 4. Se voru tien^o tractari practice si anume:
 - a) Se va tract^o bucat'a 11 „Fiulu multiamitoriu“ (din Abcd. de Petri 1878, pagin'a 65):
 1. Din punctu de vedere intielesualu.
 2. Din punctu de vedere limbisticu.
 - b) Se va propune o scurta schitia istorica a comunei Siantiu, prelucrata de invetiatoriulu acelei comune.
- In intielesulu regulamentulu fiacare domnu invetiatoriu va binevoi a lucra in scrisu tem'a de sub litera a) punctu 1 si 2.
5. Se va da locu criticei verbale asupra tractari-loru practice.
 6. Se voru cet^o desertatiunile, cari onoratii domni iuvetiatori voru binevoi a le luc^o, si cari se voru insinua la timpu.
 7. Se va stator^o timpul si locul pentru fiit^orea adunare filiala.
 8. Se voru pertract^o alte propuneri.

Sangiorgiu, 2 Aprile 1880.

Domide,
presedinte.

I. Siorobeta,
secretariu.

Bibliografia.

(Urmare.)

2. Cap I. Obiectulu si subiectulu catichetice^o. Ac^osta materia o espune autorulu in trei sectiuni, si anume: 1. Principiele pentru alegerea materii. Principiele conducato^ore suntu urmat^orele: a) Pentru invetiatur'a catichetica se se al^oga numai acelea materii, ce sunt de trebuintia si de folosu spre ajungerea scopulu; b) se se evite t^ote cele, ce impede^oca ajungerea scopulu; c) din materiile alese se se folos^oca cele amesurate preceperii ascultatoriloru, ^oer din acestea acele, cari au o inriurintia folosit^ore asup^ora imbucatatirii spirituale.

Ca isv^ore pentru alegerea materii des^oemna patru: S. scriptura a testamentulu nou, traditiunea, testamentulu vechiu si mintea. — Langa acestea mai adauge si imprejurarile esterne, cari au a determin^o alegerea materii. — Dupa ce a aretatu sirulu alegerii, incedu dela esistenti'a lui Dumnedieu pana la nemurirea sufletulu si vi^oti'a vecinica, espune in sectiunea a II principiele si regulele pentru insirarea materii. Ac^osta parte e cea mai buna din intregu opulu, de ore ce ea d^o indrumari chiare si precise, pre cari ar treb^o se le urmeze fiacare catichet si instructoru. Trece apoi in sectiunea a III la impartirea in clase a catichumeniloru. Si fiindu ca are in vedere numai clasele populari, i impartiesce in 4. clasi, aretandu motivele pentru ac^osta procedura, cari motive si aci se reducu la gradulu de desvoltarea spirituala a loru

Fa^ocia cu acestu capitulu numai o mica observare. Biserec'a, ca institulu de crescere religi^osa, a normatu materi'a, ce e^o de propusu, dar' a normatu si sirulu, ordinea, in carea este de a-se pred^o. Cum vine autorulu si lasa alegerea la chibzu^ol'a catichetulu? ^oErasi se vede influinti'a autoriloru straini si cu deosebire protestanti, cari nu au doctrina a biseric^oei, deorece ei nu au biseric^oa, si fiacare teologu face convingerile sale religi^ose doctrine pentru biseric^oa; carea este elu, analogu cu imperativulu categoricu moralu alu lui Kant.

Nici desemnarea isv^oreloru nu este invederata. Mai antaiu nu ne espune, ce intiele sub traditiune? Carea i este estensiunea, cari sunt acele materii, cari potu fi sc^ose din traditiune? Ac^o er^o loculu a espune aceea ce a cuprinsu D-sa pe pagin'a 47—83 sub literatur'a invetiamentulu caticheticu, espunendu pre c^otu se p^ote de largu, cuprinsulu scrieriloru clas. ce ate ss. parinti si in specialu prel^onga catichesele lui Cyril din Ierusalimu, scrierile esegetice ale lui Ioanu gura de auru, Gregore teologulu, Origen etc., — amentirea editiuniloru ar^ota numai, ca autorulu scie, ca s'au tiparitu candu va, dar' preotimea rurala nu se afla in positia a le procur^o. Editiunea cea mai buna firesce ca este a lui Migne (Patrologias, cursus completus). Langa ac^ost'a sunt a-se mai adauge Istori'a lui Ceillier etc.

Intru c^otu mintea p^ote fi isvoru pentru materii catichetice, nu sciu se fi arelatu unde-va biseric'a ortodoxa. C^oti mintea nu p^ote se dee altu isvoru, dec^otu ac^ol'a pe care-lu d^o logic'a ca canonu si norma pentru cugetarea sanet^osa, ca ac^ost'a se p^ota ajunge la adeveru si la cunoscint'a cauzelor pentru totu ce esista si pentru totu ce se intempla.

Relativu la impartirea in clase a catich. 'mi permitu intrebarea: numai copii din sc^olele elementare au lipsa de catichisare? Unde sunt sc^olele civile, reale si gimnasiale? Inca nici unu planu de invetiamentu nu a eschisu propunerea religiunei, de nu cumva a restrinsu-o Pentru ce acestea nu sunt considerabile intro catechetica, carea ar' av^o pretensiunea a fi deseversita si care are a espune principiele generale?

(Va urm^o).